

GALVENĀS TENDENCES LATVIJAS BANKU SEKTORA KREDĪTPORTFEĻA KVALITĀTES VADĪBĀ 2004. – 2011. G.

THE MAIN TRENDS IN LOAN BRIEFCASE QUALITY MANAGEMENT OF LATVIAN BANK SECTOR IN 2004 – 2011

Nikolajs JEFIMOVŠ

Mg. iur., bac. vad., lektors, Valsts Policijas koledža
Tālrunis: 28280790, e-pasts: geliogabal@inbox.lv
Daugavpils, Latvija

Abstract. *The main aim of bank sector is to stimulate the development of national economy. During the economic growth period in Latvia the quantity of loans has been increased substantially because of finance organizations, that gave loans to the majority of groups of people and organizations without any justification. As a result in the beginning of year 2008, when economic recession started to widen, state and finance sector faced huge problems with timely loan repayment. Due to learning from economic crisis, the participants of market started to take into account and to examine the quality of loan briefcase, which influences the results of operational activities of every credit organization. Because of credit policy changes the effect of quality of loan briefcase on working processes of finance sector has been reduced. As a result the new methods and concepts have been evolved, providing assistance in effective management and control of the loan briefcase quality of bank sector.*

Keywords: *economic crisis, quality management, loan briefcase.*

Ievads

Bankas – centrālas sastāvdaļas tirgus struktūras sistēmā. To darbības attīstība – nepieciešams noteikums reāla tirgus mehānisma izveidei. Ekonomisko pārkārtojumu process ir sācies no banku sistēmas reformēšanas. Banku sistēma dinamiski attīstās arī šodien.

Ilgu laiku bankas bija valsts institūcijas un uzstājās kā viena no ekonomikas administratīvās un komandas sistēmas vadības „nesošām konstrukcijām”. Rezultātā banku darbības organizācija Latvijā bija zaudējusi savas pirmskara tradīcijas un pieredzi. Jaunākajā vēsturē, veidojot tirgus ekonomiku (t.sk. arī banku sektoru), Latvijai nosacīti īsā laika posmā vajadzēja aizgūt un sekmīgi pielietot pasaules vadošo banku darbības funkcionēšanas principus.

Latvijas pāriešanu uz tirgus ekonomiku, tās funkcionēšanas efektivitātes paaugstinājumu, nepieciešamās infrastruktūras izveidi nav iespējams nodrošināt bez turpmākas kredītu attiecību izmantošanas un attīstības. Kredīts stimulē rūpniecības spēku attīstību, paātrina kapitāla avotu veidošanas procesu ražošanas paplašināšanai uz zinātnes un tehnikas progresa bāzes. Bez kredītu atbalsta nav iespējams nodrošināt

ātru un civilizētu saimniecību un uzņēmumu veidošanu, jaunu uzņēmējdarbības veidu ieviešanu Latvijas valsts ietvaros un ārējā ekonomiskajā vidē.

Kredītu izsniegšanas darbība ir tāds darbības veids, kura dēļ tiek veidota banka. Neskatoties uz to, ka ar laiku bankas paplašina sniegto pakalpojumu klāstu, tieši ieņēmumi no kredītu operācijām veido lielāko īpatsvaru kopējos bankas ienākumos.

Bankas kreditēšanas jautājumu aktualitāte mūsdienas apstākļos ir saistīta ar sekojošiem faktoriem:

- 1) pirmkārt, kredītu operāciju veiksmīga realizācija noved pie peļņas saņemšanas, kas sekmē kredītiestādes drošuma un stabilitātes paaugstinājumu;
- 2) otrkārt, bankas aizdevumam ir raksturīgs tas, ka ar tā palīdzību tiek apmierināta aizņēmēju vajadzība pēc līdzekļiem. Tādā veidā kreditēšanas sistēmas attīstībā ir ieinteresētas ne tikai bankas, bet arī aizņēmēji.

Banka kā komerciāla organizācija vienmēr ir tendēta uz peļņas saņemšanu, kas nodrošina tās stabilitāti un funkcionēšanas drošību, kā arī var tikt novirzīta darbības paplašināšanai. Orientācija uz peļņu no operācijām vienmēr ir saistīta ar dažādiem risku veidiem, kuri, nepastāvot to ierobežošanas sistēmai, var novest pie zaudējumu rašanās. Tieši tāpēc jebkura banka, nosakot savas darbības stratēģiju, veido tādu pasākumu sistēmu, kura, no vienas puses, ir vērsta uz maksimālas peļņas sasniegšanu, bet, no otras puses, maksimāli ņem vērā visas zaudējumu novēršanas iespējas, veicot bankas operācijas. Optimāla kredītu portfeļa izveidošanas nolūkā, bankai ir nepieciešams izstrādāt attiecīgu kredītpolitiku – pareizi izvēlēties tirgus segmentus, noteikt darbības struktūru.

Raksta mērķis ir uz kredītportfeļa vadības teorijas pamata izanalizēt Latvijas komercbanku kredītportfeļa kvalitāti, novērtēt faktorus, kuri ietekmē bankas kredītportfeļa kvalitāti, noskaidrot bankas kredītportfeļa, bankas likviditātes un bankas kapitāla pietiekamības mijiedarbību, atklāt esošas problēmas, kuras saistītas ar kredītportfeļa vadību.

Atbilstoši pētījuma mērķim ir izvirzīti sekojoši uzdevumi:

- noteikt jēdzienu „kredītportfelis” un „kredītportfeļa kvalitāte” būtību;
- novērtēt kredītportfeļa kvalitāti Latvijas komercbankās;
- noskaidrot atkarību starp bankas kredītportfeļa kvalitāti un kapitāla pietiekamību;
- izanalizēt kredītportfeļa kvalitātes ietekmi uz bankas likviditāti;

Pētījums balstās uz statistiskiem rādītājiem, kas atspoguļo finanšu sektora darbības rezultātus 7 gadu laikā. Pētāmais periods 2004. – 2011.g.

Publikācijas rakstīšanas procesā autors izmantoja teorētisko literatūru, kas aptver komercbankas kredītportfeļa un tā kvalitātes vadības veidošanas principus un metodoloģiju, kā arī FKTK (Finanšu un kapitāla tirgus komisija) publicēto statistisko informāciju par finanšu sektora darbības ekonomiskajiem rezultātiem.

Publikācijā izmantotas vairākas pētījuma metodes: analīzes metode, koeficientu metode, statistisko datu apstrādes metode.

1. Bankas kredītportfeļa kvalitātes jēdziens

Kā norāda vairāki ekonomisti, kredītu portfeļa jēdziens satur sevī vairākus vienojošus bankas portfeļus, kuri veidojas bankām, operējot finanšu tirgū. (2.,129.) Kredītu portfelis raksturo bankas kredītu piešķiršanas stratēģiju, kura pēc savas būtības satur gan aktīvu, gan pasīvu rīcību. (4.,29.– 30.)Pēc autora domām, jēdzienu „kredītportfelis” ir iespējams aplūkot divās nozīmēs: šaurā un plašā.

Šaurā nozīmē kredītportfeļa jēdzienu aplūko saistībā ar tā funkcijām – steidzamība, atmaksas raksturs, maksas operācijas, kas izpaužas bankas aktīvās un pasīvās operācijās (1.). No tā var secināt, ka kredītportfelis ietver sevī aizdevumus, kuri tika izsniegti aizņēmējiem, kā arī pašas bankas saistības (parasti aizdevumu veidā) un piesaistītus depozītus. Citiem vārdiem runājot, kredītportfelis šaurā nozīmē ir kredītu rakstura bankas operāciju kopums, kas atspoguļojas bankas bilances aktīvu daļā kā prasījumi pret citām personām, kā arī kā bankas saistības pret citām personām, kas tiek fiksētas bilances pasīvā (3.).

Jēdziens „kredītportfelis” plašāka nozīmē ir bankas aktīvu kopums, kas izpaužas ilgtermiņa, īstermiņa un kavēto aizdevumu formā, kā arī kā starpbanku aizdevumi, citās bankās izvietoti depozīti, kā arī citi aktīvi, kuriem ir saistību raksturs un kuri ir sagraupēti pēc kredītriska, likviditātes un peļnītspējas kritērijiem (1.).

Pēc autora domām, ņemot vērā kredītportfeļa izpratni divos aspektos, ir iespējams arī kredītportfeļa būtību apskatīt divās nozīmēs. Pirmajā nozīmē finanšu iestādes kredītportfelis ir bankas un tā kontrahentu attiecības, kuru pamatā ir kredīta rakstura prasījumi (2.,129.). Otrajā nozīmē kredītportfelis tiek apzīmēts kā bankas aktīvu kopums, kurš izpaužas aizdevumu, uzskaitīto vekseļu, starpbanku kredītu, depozītu un citu kredīta rakstura prasījumu formā, tos klasificējot pēc kvalitātes kategorijām, atbilstoši noteiktajiem kritērijiem (2.,130.).

Kredītu portfelis, būdams bankas portfeļa sastāvdaļa, tiek raksturots, vadoties no pelnītspējas, riska un likviditātes viedokļa. Tam piemīt visas bankas portfeļa īpašības, bet vienlaikus tam ir sava specifika (1.tab.) Par kredītportfeļa pelnītspējas īpašību uzskata gada procentu likmi. Tā kalpo kā instruments, kuru salīdzina ar citu aktīvu pelnītspēju un izsniegto aizdevumu procentu likmju realitāti. Analīzei parasti izmanto reālo pelnītspēju – peļņu, kas iegūta uz vienu aktīvu vērtību, un kura ir ieguldīta kredītos noteiktajā laika periodā (2.,130.). Kredīta portfeļa risks ir varbūtības pakāpe, ka var iestāties noteikti apstākļi, kuros banka nesīs zaudējumus, pateicoties izsniegtajiem aizdevumiem, kas veido kredītportfeli. Ar likviditāti saprot finanšu instrumenta spēju transformēties naudas līdzekļos, bet likviditātes pakāpi apzīmē, pamatojoties uz laika ilgumu, kura ietvaros ir iespējams īstenot transformāciju (2.,131.). Tieši tāpēc, kredītportfeļa izvērtēšanas gadījumā, likviditāte rod savu izpausmi laicīgā aizdevumu atgriešanā.

Kredītu portfeli, tāpat kā jebkuru citu portfeli, raksturo tā izmērs un struktūra. Pēc autora domām, jēdzienu „kredītportfeļa lielums” ir nepieciešams izskatīt, raugoties no visa aktīvu un pasīvu operāciju portfeļa lieluma, salīdzinot to ar citu kredītiestāžu kredītportfeļiem. Kredītportfeļa struktūra ir dažādu kredītu operāciju kopums viena portfeļa ietvaros. Turklāt, kredītportfeļa struktūru ir nepieciešams izskatīt kā parametru kopumu, kurus vada banka, mainot sastāvā ietilpstošo aizdevumu veidus un to izmērus. Banka var un tai jāveic portfeļa struktūras izmaiņas ar mērķi saņemt labvēlīgākus mērķa pazīmju rādītājus – pelnītspēju, risku un likviditāti.

1.tabula

Bankas portfeļa un kredītportfeļa pamatpazīmes (2.,129.)

Pazīmes	Bankas portfelis	Kredītu portfelis
Pelnītspēja	Peļņa, saņemta uz aktīvu vienību noteiktajā laika periodā	Peļņa, saņemta uz aktīvu vienību, kas ir ieguldīta aizdevumos noteiktajā laika periodā
Risks	Nelabvēlīgo notikumu iestāšanās varbūtība, kas var izveidoties lēmuma par bankas portfeļa vadību pieņemšanas rezultātā neprognozējamos apstākļos	Nelabvēlīgo notikumu iestāšanās varbūtība, kas var izveidoties lēmuma par kredītu portfeļa vadību pieņemšanas rezultātā neprognozējamos apstākļos
Likviditāte	Aktīvu savlaicīga aprīte un pārveidošana naudas līdzekļos vai bankas iespēju esamība savlaicīgi izpildīt savas saistības klientu priekšā	Aizdevumu savlaicīga atgriešana bankai no aizņēmēju puses

Izejot no iepriekšteiktā, bankas kredītportfeli var definēt kā kredītu kopumu, kuriem ir noteikta struktūra, kas atbilst bankas mērķiem, likviditātes pakāpei, riska, peļņaspējas un kreditēšanas virzienu prasībām un kuru izskata kā specifisku pārvaldības objektu. Kredītportfeļa veidošanas mērķi var atšķirties atkarībā no bankas attiecībām pret risku, bet pamatmērķis vienmēr ir saistīts ar peļņas iegūšanu un kapitāla saglabāšanu.

Atkarībā no mērķa, banka veido noteikta tipa kredītportfeli. Vispārīgā veidā kredītportfeļa tips ir portfeļa pazīme, kas balstās uz ieņēmumu un riska attiecībām (3.). Autors secina, ka ekonomiskajā literatūrā joprojām nav vienotas kredītportfeļa tipoloģijas. Atbilstoši autora domām un zinātniskajā literatūrā izteiktajam viedoklim, nepieciešams izdalīt sekojošus kredītportfeļa tipus: peļņas portfelis, riska portfelis, sabalansētais portfelis (2. tab.).

Pēc autora domām, līdztekus tiem, var izdalīt arī kredītportfeļa veidus. Par kredītportfeļa veidu autors piedāvā uzskatīt attiecīga portfeļa pazīmju raksturojumu, atkarībā no tā veidojošo kredītu veidiem. Kredītportfelis var būt pastāvīgs vai mainīgs. Pastāvīgais portfelis saglabā savu struktūru noteiktā laika posmā, kuras ilgumu nosaka bankas kredītpolitika. Mainīgais portfelis, saskaņā ar savu nosaukumu, satur sevī aizdevumu dinamisku struktūru, kura regulāri mainās ar nolūku sasniegt maksimālo ekonomisko efektu (3.).

Kredītu portfelis var būt specializēts un komplekss (1.). Specializētais portfelis ir orientēts tikai uz noteiktu aizdevumu grupu, kuri apvienojas sava starpā nevis pēc vispārīgām mērķa pazīmēm, bet pēc atsevišķiem kritērijiem (nozaru un reģionālā piederība, kredītu produkti, utt.). Attiecīgi kompleksais portfelis piedāvā dažādu aizdevumu grupu sajaukumu.

2.tabula

Kredītportfeļa tipi (2.,130.)

Kredītportfeļa tips	Portfeļa raksturojums
Peļņas portfelis	Portfelis ir orientēts uz aizdevumiem, kas nodrošina stabilu peļņu, kura saistīta ar minimālo risku un savlaicīgu un pastāvīgu procentu izmaksu
Riska portfelis	Portfeli pārsvarā veido aizdevumi ar augstu riska pakāpi
Sabalansētais portfelis	Portfelis paredz nosvērtu un racionālu dažāda tipa aizdevumu esamību, proti, darbs notiek kā ar augsta riska aizdevumiem, tā arī ar zema riska aizdevumiem

Kredītportfeļa kvalitātes jēdziens izriet no paša vārda kvalitāte. Atbilstoši terminoloģiskajai vārdnīcai, vārds „kvalitāte” ir, pirmkārt, būtisko pazīmju un īpašību kopums, kas izceļ objektu vai parādību no

pārējiem un piešķir tam unikalitāti. Kā norāda autors, minēto skaidrojumu nosacīti ir iespējams attiecināt uz „kvalitātes kategorijas” jēdzienu. Otrkārt, kvalitāte ir īpašība vai pazīme, kas uzsver objekta vai parādības priekšrocības. No tā ir iespējams nonākt pie secinājuma, ka parādības kvalitāte vienmēr uzsver tā atšķirību un unikalitāti no pārējām līdzīgām parādībām.

Visām banku kredītooperācijām ir augsta riska pakāpe. Tas neizslēdz iespēju finanšu iestādei darboties un sniegt savus pakalpojumus arvien lielākam aizņēmēju lokam, atbilstoši apstiprinātajam finanšu operāciju plānam, kurā ir jābūt nostiprinātai galvenajai pamatnostādnei: maksimālās peļņas gūšana, saglabājot augstu likviditātes līmeni. Šajā ziņā izšķir galvenās kredītportfeļa pazīmes: kredītrisks, pelnītspēja un likviditāte (3.). Bankas kredītportfeļa vērtējuma kritēriji (tās priekšrocības un trūkumi) ir attiecīgi kredītriska līmenis, pelnītspējas un likviditātes līmenis.

Summējot visu iepriekš teikto, darba autors ar bankas kredītportfeļa kvalitāti piedāvā saprast tās struktūras pazīmes, kurām piemīt spēja nodrošināt maksimālu pelnītspējas līmeni, pastāvot pieejamiem kredītriska un likviditātes rādītājiem.

2. Kredītportfeļa kvalitātes ietekmes analīze uz bankas kapitāla pietiekamību

Jebkuras bankas darbība balstās uz nosvērtu kredītpolitiku, kurai par pamatu kalpo aizņēmēja vispusīga analīze, viņa problēmu, interešu un finanšu darbības mērķu apzināšana. Tādas politikas rezultāts ir kredītportfeļa kvalitāte, kur 99,9% veido pirmās grupas riska parādi.

Banku sektora kredītportfeļa kopēja kvalitāte atstāj nozīmīgu ietekmi uz banku pašu kapitāla struktūru. Atbilstoši FKTK publiskotiem datiem par finanšu iestāžu darbību, ir redzams, ka kopš 2008.g. ir strauji palielinājies uzkrājumu nedrošiem parādiem īpatsvars banku pasīvu struktūrā. Tā rezultātā ir strauji samazinājusies kredītiestāžu tīrā peļņa, kas 2011.g. beigās sasniedza 178,661 miljonu latu zaudējumus. Kopš 2009.g. (3.tab.), dramatiski pieaugot kavēto aizdevumu īpatsvaram, banku sektors bija spiests veikt uzkrājumus kavētiem un nedrošiem aizdevumiem, gada laikā palielinot minēto rādītāju 3,8 reizes (2009.g. rādītājs pret 2008.g. rādītāju). Rezultātā kredītiestāžu nozares kopējā peļņa bija samazinājusies līdz negatīvajam sliekšnim, kas 2011.g. joprojām saglabāja savu dinamiku, neskatoties uz finanšu krīzes negatīvas ietekmes pārvarēšanu.

3.tabula

Banku sektora uzkrājumu, peļņas un akciju kapitāla salīdzinājums Latvijā
2004. – 2011.gados (tūkst. latu) (5.;6.;7.;8.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
uzkrājumi	88 335	88 804	92 560	117 978	398 317	1 536 796	1 775 118	1 825 726
peļņa	116 010	193 061	265 908	371 297	60 072	- 773 421	- 360 699	- 178 661
akciju kapitāls	383 801	458 117	588 471	888 889	888 542	1 616 875	1 887 162	1 977 363

Uzkrājumu un zaudējumu palielinājums pēdējos trīs gados (3.tab.) bija ievērojami „apēdis” banku apmaksātā pamatkapitāla apjomu. Tieši tāpēc kredītiestāžu īpašnieki jeb akcionāri, lai saglabātu savas bankas pašu kapitāla īpatsvaru normas robežās, bija spiesti paaugstināt akciju kapitālu par gandrīz 1,088 miljardu latu pēdējo trīs gadu laikā. Interesanti atzīmēt, ka akciju kapitāla paaugstinājums ir konstatēts arī pēdēja gadā, neskatoties uz ievērojamu finanšu sektora pamatdarbības rādītāju uzlabošanos.

Jebkuras bankas kredītportfeļa kvalitāti ir iespējams analizēt, izmantojot kapitāla pietiekamības rādītāju. Šis rādītājs norāda uz bankas spēju norēķināties par savām saistībām, izmantojot savā rīcībā esošus naudas resursus. Vispārēji tiek pieņemts, ka kapitāla pietiekamības rādītājam bankas stabilas operacionālās darbības ietvaros jābūt ne mazākam kā 8%. Vienkāršoti dotais rādītājs tiek aprēķināts, bankas pašu kapitālu dalot ar riska svērto aktīvu kopsummā.

4.tabula

Banku sektora pašu kapitāla, riska svērto aktīvu un kapitāla pietiekamības koeficienta salīdzinājums Latvijā 2004. – 2011.gados (tūkst. latu) (5.;6.;7.;8.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
pašu kapitāls	587224	789441	1183716	1660515	1787269	2050442	1925073	1958205
riska svērtie aktīvi	4 887415	7 558371	11587975	15022463	15105836	14085693	13149413	11516297
kapitāla pietiekamības koeficients	12,0	10,4	10,2	11,0	11,8	14,5	14,6	17,0

Kapitāla pietiekamības rādītājs (4.tab.) banku sektorā kopumā pārsniedz regulatora normatīvu un pat krīzes gados ir palicis stabili augstā līmenī. Tas ļauj izvirzīt pieņēmumu, ka finanšu krīze Latvijā pēc

savas būtības absolūto banku vairākumu neapdraudēja. Tas ir parādījies arī praksē, finanšu iestādēm masveidā paaugstinot savu pamatkapitālu un saņemot atbalstu no mātes uzņēmumiem Skandināvijas valstīs. Tā, atbilstoši 4.tab. datiem ir redzams, ka pašu kapitāla koeficients 2011.g. par 9 procentpunktiem pārsniedz minimālo robežu, kas dod pamatu uzskatīt, ka banku sektors Latvijā jūtas stabili un droši.

Banku sektora kredītportfeļa kopējo kvalitāti ir iespējams izpētīt, izmantojot attiecību starp kavēto aizdevumu summu un banku uzkrājumu un akciju kapitāla kopsummu. Tā, ekonomiskā uzplaukuma gados, veicot masveida kreditēšanu, bankas bija pārliecinātas par izsniegto kredītu kvalitāti un nedomāja par masveida aizdevumu nemaksāšanas gadījumiem (5.tab.). Ir jāatzīst, ka pamats bankām piekopt agresīvu kredītpolitiku patiešām pastāvēja: kavēto aizdevumu īpatsvars kopējā pašu kapitāla struktūrā nepārsniedza 61% robežu. Minētais apstāklis neveicināja arī pašu kapitāla strauju pieaugumu, kurš nebija atbilstošs arvien lielākiem kreditēšanas tempiem. No 5.tab. datiem ir redzams, ka sākoties ekonomiskai krīzei, kavēto aizdevumu īpatsvars kopējā akciju kapitāla un uzkrājumu summā pieaudzis vairakkārt un 2010.g. beigās veidoja 92,8% no banku rīcībā esošu naudas resursu kopsummas. Nepieciešams atzīmēt, ka, lai sabalansētu kavēto aizdevumu īpatsvara rādītāju banku uzkrājumu un akciju kapitāla kopsummā, bankas bija spiestas masveidā paaugstināt pašu kapitālu, kurš kopš 2008.g. bija palielinājies par vairāk nekā 200%.

5.tabula

Banku sektora kavēto aizdevumu, uzkrājumu un akciju kapitāla izmaiņu dinamika Latvijā 2004. – 2011.gados (tūkst. latu) (5.;6.;7.;8.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
kavētie aizdevumi	267482	340921	422 496	1015 511	2488 874	3939 179	3806 373	3529 850
uzkrājumi	88335	88804	92 560	117 978	398 317	1536 796	1775 118	1825 726
akciju kapitāls	383801	458117	588 471	888 889	888 542	1616 875	1887 162	1977 363

Neskatoties uz to, autors secina, ka banku kavēto aizdevumu īpatsvars kredītportfelī pašlaik atrodas neapmierinošā stāvoklī (pārsniedzot 80% no akciju kapitāla un uzkrājumu kopsummas) un finanšu iestāžu rīcībā esošie līdzekļi tikai ar nelielu pārsvaru ļauj kompensēt zaudējumus no kavētiem aizdevumiem. Pēc autora domām, nepieciešams arī turpmāk pakāpeniski palielināt banku sektora kopējā akciju kapitāla absolūto lielumu, tiklīdz tas sasniegs pirmskrīzes vidējo robežu 60 – 80% apmērā. Otrais ceļš varētu būt saistīts ar kavēto

aizdevumu skaita samazinājumu kopējā kredītportfelī, veicot restrukturizācijas darbības.

3. Kredītportfeļa kvalitātes ietekmes analīze uz bankas likviditāti

Kredītportfeļa kvalitātes izvērtēšanu ir iespējams veikt, izmantojot kopējo aktīvu likviditātes rādītāju. Aktīvu likviditāte ir bankas spēja maksimāli ātrā laikā un par iespējami augstāku cenu realizēt bilancē esošos aktīvus. Likviditātes rādītājs norāda arī uz bankas spējām norēķināties par savām saistībām, izmantojot savā rīcībā esošus līdzekļus. Likviditātes rādītājs tiek aprēķināts kā aktīvu un tekošo saistību starpība, pieskaitot klāt naudu kasē, prasības pret centrālajām bankām un valdību parāda vērtspapīrus. Pēc autora domām, raksturojot finanšu sektora kredītportfeļa kvalitāti, likviditātes rādītāju nepieciešams apskatīt kopsummā ar ieņēmumu nenesošo (kavējums virs 90 dienām) kredītu īpatsvaru nebankām izsniegto kredītu kopsummā.

6.tabula

Banku sektora ieņēmumus nenesošo kredītu un likviditātes salīdzinājums
Latvijā 2004. – 2011.gados (%) (5.;6.;7.;8.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ieņēmumus nenesošie kredīti	1,1	0,7	0,4	0,4	3,6	16,3	19,0	17,9
likviditāte	58,1	52,3	51,0	55,5	52,7	62,8	67,8	60,0

Ieņēmumu nenesošo kredītu īpatsvars kopējos aizdevumos (6.tab.) līdz 2007.g.nepārsniedza 1,1% robežu. Sākoties ekonomiskai krīzei, ieņēmumus nenesošo aizdevumu īpatsvars pret 2007.g. palielinājās 44 reizēs, sasniedzot 2011.g. beigās 18% robežu. Interesanti atzīmēt, ka finanšu sektora likviditātes rādītājs ekonomiskā uzplaukuma gados pieauga mērenākā tempā, paaugstinoties tikai kopš lejupslīdes uzsākšanās ekonomikā. Acīmredzami likviditātes rādītāja pieaugums krīzes apstākļos ir saistīts ar banku sektora aktīvu un tekošo saistību samazināšanas tendencēm, kas mākslīgi paaugstināja gala ciparu. 2011.g., atsākoties aktīvai kreditēšanai un kredītiestādēm uzņemoties jaunas saistības starptautiskajā finanšu tirgū, likviditātes rādītājs sāka samazināties.

Banku sektora kredītportfeļa likviditātes analīzi, līdztekus tradicionālam likviditātes rādītājam, ir iespējams izpētīt, izmantojot citus kvalitatīvus rādītājus. Viens no tādiem izpētes kritērijiem ir kopējo banku sektora aktīvu attiecība pret nebankām izsniegtajiem kredītiem. Raksturojot kvalitātes ietekmi uz kopējo likviditāti, ir nepieciešams

atzīmēt, ka nebankām izsniegto aizdevumu īpatsvars finanšu sektora kopējos aktīvos līdz ar finanšu krīzes uzsākšanos nemitīgi samazinājās.

No 7.tab. datiem ir redzams, ka ekonomiskā uzplaukuma gados nebankām izsniegto aizdevumu īpatsvars auga ar mēreniem tempiem un pietuvojās 70% robežai. Tas ļauj izvirzīt pieņēmumu, ka banku kopējā likviditāte samazinājās saistībā ar atbalstu privātām iestādēm un organizācijām, kuru pamatdarbības nozare nav saistīta ar finanšu starpniecības un banku pakalpojumiem. Tāda nelogiska rīcība no finanšu sektora puses, izvēloties mazāk drošu (no likviditātes viedokļa) aizņēmēju, pēc autora domām, ir saistīta ar to, ka aizdevumu procentu likmes bija augstākas mazāk drošiem aizņēmējiem. Tas rezultātā varēja paaugstināt kreditora kopējo peļņu, jo peļņa mazāk riskantajos projektos (zemas procentu likmes dēļ) nebūtu tik augsta. Sākoties ekonomiskajai krīzei, nebankām izsniegto aizdevumu īpatsvars kopējos aktīvos samazinājās. Interesanti atzīmēt, ka 2011.g. kopējais nebankām izsniegto kredītu un kopējo aktīvu attiecību koeficients atsāka savu pieaugumu. Pēc autora domām, minētais apstāklis liecina par to, ka bankas joprojām tendētas maksimāli paaugstināt savu peļņu, atsakot riskanto aizņēmēju projektu atbalstīšanu. Pats par sevi 62,7 procentu attiecību koeficients pēc darba autora domām ir sabalansēts rezultāts, kas norāda uz finanšu sektora speciālistu pārdomātu kredītpolitiku un likviditātes risku vadību: 3/5 no kredītportfeļa veido paaugstināta riska aizdevumi un 2/5 zema riska kredīti, kuros maksātnespējas iestāšanās iespējamība ir maz ticama.

7.tabula

Banku sektora nebankām izsniegto kredītu īpatsvars kopējos aktīvos Latvijā
2004. – 2011.gados (tūkst. latu) (5.;6.;7.;8.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
nebankām izsniegtie kredīti ⁷	3923471	6191694	9893700	13924083	15534600	14681461	13719796	13008244
aktīvi	7850123	10942873	15907307	21916042	23243344	21678331	21967183	20719251
koeficients	49,9	56,6	62,1	63,5	66,8	67,7	62,4	62,7

Jebkuras finanšu iestādes likviditāti ir iespējams izpētīt arī, izmantojot piesaistīto un izsniegto naudas resursu starpību. Likviditāte šajā gadījumā nozīme finanšu iestādes spēju norēķināties par savām saistībām noguldītāju priekšā, izmantojot pašreizējā bilancē (piem., kasē)

⁷ Kredītu kopsumma, atskaitot kredītus rezidentu finanšu iestādēm un kredītus nerezidentu finanšu iestādēm

esošus naudas līdzekļus. 8.tab. ir labi redzama finanšu sektora darbības stratēģija pirmskrīzes gados: masveida kreditēšana, paturot savā rīcībā pēc iespējas mazāk naudas resursus. Tā, jau 2005.g. kopējā finanšu sektora izsniegto aizdevumu apjoms pārsniedza bilancē esošo līdzekļu atlikumu, tādējādi ieviešot papildu riskus noguldītāju masveida panikas gadījumam, kad notiek visu noguldījumu steidzīga izņemšana.

Izsniegto aizdevumu apjoms pret piesaistīto noguldījumu apjomu sākot ar 2009.g. (krīzes gada) sāka samazināties (8.tab.). Tā ir apsveicama tendence un pašreizējais 20% aizdevumu pārsniegums pār noguldījumiem pēc savas būtības ir normāls rādītājs, kas norāda uz kopējā finanšu sektora kredītportfeļa apmierinošu likviditāti un banku spējām norēķināties par savām saistībām noguldītāju panikas gadījumā.

8.tabula

Banku sektora nebankām izsniegto kredītu attiecība pret nebanku noguldījumiem Latvijā 2004. – 2011.gados (tūkst. latu) (5.;6.;7.;8.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
nebankām izsniegtie kredīti	3923471	6191694	9893700	13924083	15534600	14681461	13719796	13008244
nebanku noguldījumi ⁸	5016443	6070973	7585267	9692755	9028630	8619446	10262752	10577220
koeficients	78,2	101,9	130,4	143,6	172,0	170,3	133,6	122,9

Kopēja kredītportfeļa un finanšu iestādes darbības stabilitāte ir atkarīga no aizņemto resursu ar nenoteiktu atmaksas termiņu un kopējo piesaistīto noguldījumu īpatsvara. Pēc vispārējiem finanšu analīzes kanoniem tiek uzskatīts, ka noguldījumu bez fiksēta termiņa pārlietu liela esamības bankas bilancē var negatīvi ietekmēt bankas kopējas operacionālās darbības stabilitāti, aizņēmējiem masveidā pieprasot savus ieguldījumus atpakaļ. Tai paša laikā, minētie finanšu resursi ir lēts un ātrs līdzeklis, ar kuru palīdzību ir iespējams paaugstināt savu peļņu. Pēc autora domām, finanšu sektora stabilitātes saglabāšanas nolūkos būtu labāk nepārsniegt 50% robežu starp noguldījumu uz pieprasījumu un kopējo noguldījumu īpatsvaru.

⁸ Noguldījumu kopsumma, atskaitot rezidentu finanšu iestāžu noguldījumus un nerezidentu finanšu iestāžu noguldījumus

Banku sektora noguldījumu uz pieprasījumu īpatsvars kopējos noguldījumos
Latvijā 2004. – 2011.gados (tūkst. latu) (5.;6.;7.;8.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
noguldījumi uz pieprasījumu	3676846	4379632	5296119	6200907	4853003	4299513	5913740	6497511
noguldījumi kopā	5094262	6200361	7757409	10179121	11241121	9549675	11110601	11241121
koeficients	72,1	70,6	68,2	60,9	43,1	45,1	53,2	57,8

No 9.tab. datiem ir redzams, ka finanšu sektorā 2008. un 2009.g. samazinājās piesaistīto noguldījumu un „ātru” noguldījumu īpatsvars. Turpmākajos divos gados ir redzams minētā rādītāja īpatsvara palielinājums, kas norāda uz banku augstu ieinteresētību, izmantot lētus naudas resursus īsu laika periodu.

Banku sektora likviditāti ir iespējams izpētīt, izmantojot aktīvu termiņu struktūru un kavēto aizdevumu kopējo rādītāju. Rezultātā ir iespējams konstatēt, vai likviditātes rādītājs ir sabalansēts, vai lielo kavēto aizdevumu īpatsvara dēļ ienākošā naudas plūsma nav pietiekama, lai kredītiestāde pati norēķinātos par savām terminētām saistībām. Tā, no 10.tab. datiem ir redzams, ka lielāko īpatsvaru banku sektora kopējos aktīvos ieņem ilgtermiņa aizdevumi, kuru atmaksas termiņš iestāsies ilgāk par 5 gadiem. Interesanti atzīmēt, ka sākoties ekonomiskai krīzei, ilgtermiņa aizdevumu skaitam bija tendence palielināties, palielinoties arī pieprasījuma aktīvu un kavēto aizdevumu kopējam skaitam. Tas norāda uz finanšu sektora likviditātes nesabalansēto raksturu – ienākošā naudas plūsma izsīkst, vienlaikus palielinoties kavēto aizdevumu kopējam skaitam, kā arī aizdevumu ar tuvu atmaksas termiņu īpatsvaram (kuriem potenciāli arī var rasties atmaksas grūtības). 10.tab. dati norāda uz finanšu krīzes kredītpolitikas izmaiņām, koncentrējoties uz pieprasījuma aizdevumu izsniegšanu (kopējais palielinājums pēdējo četru gadu laikā sasniedz 1,53 miljardi latu), vienlaikus samazinot aktīvu piešķiršanu uz ilgākiem termiņiem.

10.tabula

Banku sektora aktīvu termiņu struktūras un kavēto aizdevumu salīdzinājums
Latvijā 2004. – 2011.gados (tūkst. latu) (5.;6.;7.;8.)

Aizdevumi	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Pieprasījuma	136 039	204 294	304 189	597 183	791 564	1 154 232	2 198 321	2 323 532
īstermiņa (līdz 1 gadam)	587 050	859 660	1 069 754	1 304 318	1 483 023	1 087 223	504 956	277 810
vidēja termiņa (1 līdz 5 gadiem)	1 581 881	2 536 152	3 827 237	4 586 514	4 511 890	3 897 280	2 891 333	2 344 898
ilgtermiņa (ilgāk par 5 gadiem)	2 072 707	3 358 369	5 670 440	8 427 334	9 801 899	9 290 158	8 739 578	8 224 748
kavētie	267 482	340 921	422 496	1 015 511	2 488 874	3 939 179	3 806 373	3 529 850

Banku sektora kredītportfeļa kvalitāte (10.tab.) spēlē ļoti būtisku lomu likviditātes rādītāja noteikšanas jomā. Autors secina, ka finanšu nozares likviditāte nav sabalansēta un atrodas nestabilā stāvoklī, pateicoties sliktam kredītportfelim un augstam aktīvu uz pieprasījuma īpatsvaram pret pārējiem aktīviem (ar ilgāku atmaksas termiņu). Tieši tāpēc īslaicīgas finansiālās grūtības, kas var būt aizņēmējiem šodien, kad pienāk laiks norēķināties, var arī nebūt nākotnē, kad aizdevumu atgriešanas pienākums būs jau iestājies un bankas veiks piedziņas darbības pret saviem debitoriem, cenšoties atgriezt aizdoto naudu.

Kredītiestāžu nozares kredītportfeļa kvalitāti un tā ietekmi uz banku kopējo likviditāti ir iespējams aplūkot caur banku saistību prizmu. Darba autors piedāvā izpētīt likviditātes sabalansētību, izmantojot noguldījumu dinamiku, jo noguldījumi aizņem vislielāko vietu banku pasīvu struktūrā un tos ir iespējams strukturēt, atbilstoši dzēšanas jeb atmaksas termiņiem. Visi noguldījumi banku sektorā tiek iedalīti uz pieprasījuma (atmaksas termiņš ir 1 mēnesis no klienta prasības izteikšanas), īstermiņa (atmaksa līdz 1 gadam), vidēja termiņa (atmaksa no 1 līdz 5 gadiem) un ilgtermiņa (atmaksa ilgāka par 5 gadiem). No 11.tab. datiem var konstatēt, ka sākoties ekonomiskai krīzei, banku sektors kopumā sāka aktīvi piesaistīt brīvus naudas resursus noguldījumu formā, piedāvājot izdevīgas procentu likmes. Tai paša laikā ir redzams, ka pieprasījuma noguldījumu īpatsvaram 2008., 2009.g. bija tendence samazināties, norādot uz kredītiestāžu bažām par spējām tūlītēji dzēst piesaistītos līdzekļus. Minētā dinamika mainījās 2010.g., netieši norādot uz banku uzticības atjaunošanos finanšu tirgus stabilitātei, mainot savu līdzekļu piesaistes stratēģiju no dārgo īstermiņa,

vidēja termiņa un ilgtermiņa resursu piesaistes uz lētu pieprasījuma noguldījumu piesaisti. 11.tab. dati norāda uz sakarību starp pieprasījuma noguldījumu piesaistes dinamiku un kavēto aizdevumu apjoma izmaiņām. Autors vēlas norādīt, ka samazinoties kavēto aizdevumu īpatsvaram (2010., 2011.g.) banku kopējā aktīvu struktūrā, uzlabojās arī ienākošā naudas plūsma, kas rezultātā būtiski uzlaboja finanšu sektora kopējo likviditāti un rādīja pārliecību par pieprasījuma līdzekļu piesaistes nepieciešamību, kā arī iespējām dzēst tūlītējus prasījumus no ienākošiem naudas līdzekļiem. Kopumā tas norāda uz likviditātes sabalansētības panākšanu finanšu sistēmā kopumā.

11.tabula

Banku sektora noguldījumu termiņu struktūras un kavēto aizdevumu salīdzinājums Latvijā 2004. – 2011.gados (tūkst. latu) (5.;6.;7.;8.)

Aizdevumi	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
pieprasījuma	3676846	4379632	5296119	6200907	4853003	4299513	5913740	6989159
īstermiņa (līdz 1 gadam)	1147378	1501920	2042033	3471248	4309049	4654493	3655731	2796704
vidēja termiņa (1 līdz 5 gadiem)	245696	293361	391194	481976	574227	579342	1051640	985578
ilgtermiņa (ilgāk par 5 gadiem)	24342	25449	28064	24990	23772	16326	489490	300008
kavētie	267482	340921	422496	1015511	2488874	3939179	3806373	3529850

Atbilstoši 11.tab. atspoguļotajai informācijai, autors vēlreiz vēlas norādīt uz atkarību starp aizdevumu kvalitātes izmaiņām un naudas līdzekļu piesaisti uz īsu laika posmu. Pēc savas būtības, banku sektora likviditātes sabalansētība rodas tikai tādā gadījumā, ja pieprasījuma noguldījumu dinamika ir tieši saistīta ar kavēto aizdevumu kopējo īpatsvaru banku aktīvu struktūrā. Jo labāks kredītportfeļa kvalitātes rādītājs, jo labāka ir ienākošā naudas plūsma un lielāka finanšu iestāžu vēlme aizņemt lētus īstermiņa naudas resursus.

Kredītrisku vadība ir saistīta ar dažādiem kvalitatīviem rādītājiem, kurus finanšu iestādes izmanto savu zaudējumu minimizācijai. Kredītrisku samazina, izmantojot ķīlu sistēmu, analizējot finanšu un nefinanšu informāciju par klientiem un kontrahentiem, nosakot klientiem, kontrahentiem, nozarēm, reģioniem un valstīm limitus, ieviešot un ievērojot politikas un procedūras, kas ierobežo kredītrisku, kā arī procedūras, kas kontrolē limitu, politiku un procedūru ievērošanu. Kredītriska vadības viens no mehānismiem ir saistīts ar kreditora interešu aizsardzību pret gadījumiem, kad debitors nav spējīgs

norēķināties par savām saistībām. Dotā riska mazināšanai ir izmantojami tādi aizdevumu nodrošinājuma mehānismi kā nekustamais īpašums, kustamā manta, vērtspapīri, galvojums un citi instrumenti, kam ir noteikta tirgus vērtība un kurus ir iespējams realizēt otrreizējā tirgū, lai izbeigtu kredītsaistības. Raksturojot banku sektora kopējo nodrošinājuma struktūru ir jāsaprot, ka absolūtais vairākums no aizdevumiem bija nodrošināts ar nekustamā īpašuma hipotēku un tikai retos gadījumos bankas izsniedza kredītus bez jebkāda nodrošinājuma.

12.tabula

Banku sektora bez nodrošinājuma un nodrošināto ar hipotēku aizdevumu īpatsvars kopējos aizdevumos Latvijā 2004. – 2011.gados (tūkst. latu)
(5.;6.;7.;8.)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Aizdevumi bez nodrošinājuma (A)	342 948	475 194	651 379	1099230	1010415	1356468	1131974	1032075
Aizdevumi, kas nodrošināti ar hipotēku (B)	2344715	4 403 910	7 551 081	10712719	12123085	11525947	10579333	9713325
Aizdevumi ar cita veida nodrošinājumu (E)	1690014	2079372	2675689	3116429	3466574	2557350	2622881	2425588
aizdevumi kopā (C)	4377677	6958476	10878149	14928378	16600074	15439765	14334188	13170988
koeficients (A/C)	7,8	6,8	5,9	7,3	6,1	8,8	7,9	7,8
koeficients (B/C)	53,5	63,2	69,4	71,7	73,1	74,6	73,8	73,7

Aizdevumu bez nodrošinājuma īpatsvars kopējos aizdevumos (12.tab.) nepārsniedz 10% robežu. Tas ir pats par sevi saprotams, ka bankas, vadot kredītriskus, pastiprinātu uzraudzību velta aizdevumiem bez ķīlas. Dotie kredīti tiek uzskatīti par ārkārtīgi riskantiem produktiem, kas aizdevuma neatmaksāšanas gadījumā nenodrošina kreditoram nekādu mantisko apmierinājumu. Vairākās bankās darbojas ierobežojumi attiecībā uz piešķiramo aizdevumu bez nodrošinājuma, kas retos gadījumos (un it īpaši pēc ekonomiskās krīzes) pārsniedz 2000 latu robežu. No 12.tab. datiem ir redzams, ka nodrošināto aizdevumu īpatsvars kopējos kredītos demonstrē pieauguma tendenci. Tas norāda uz finanšu sektora kredītriska vadības pastiprināšanas pasākumiem, kas,

savukārt, ir saistīti ar ekonomiskās krīzes sekām un masveida mājsaimniecību bankrotiem.

Secinājumi un priekšlikumi

Autors ir nonācis pie sekojošiem secinājumiem un priekšlikumiem:

1. Banku kavēto aizdevumu īpatsvars kopējā kredītportfelī 2011.g. beigās ieņem būtisku daļu, pārsniedzot 80% robežu kopējā akciju kapitālā un uzkrājumu summā. Tas norāda un finanšu iestāžu minimālām spējām, izmantojot savā rīcībā esošus līdzekļus, kompensēt zaudējumus no kavētiem aizdevumiem. Pēc autora domām, nepieciešams arī turpmāk pakāpeniski palielināt banku sektora uzkrājumu un akciju kapitāla īpatsvaru pret kavētiem aizdevumiem, tiklīdz tas sasniegs 2005. – 2006.g. līmeni, kad kavētie aizdevumi veidoja 60 – 80% robežu pret uzkrājumu un akciju kapitāla kopsummu. Atbildot uz iespējamo kritiku par brīvu naudas līdzekļu pārmērīgu paturēšanu banku bilancē un neizsniegšanu aizņēmējiem, autors vēlas norādīt, ka iespējama ekonomiskās krīzes atkaršana. Krīze iemācīja pārdomāti realizēt kredītpolitiku un taupīt likvīdus aktīvus. Otrais ceļš kā var samazināt kavēto aizdevumu īpatsvaru kopējā finanšu sektora uzkrājumu un akciju kapitālā ir saistīts ar kavēto aizdevumu restrukturizācijas darbībām. Veicot kredītu restrukturizāciju, notiek to pielāgošana aizņēmēja reālām finansiālām spējām vai tiek samazināts bankas kopējais kredītrisks, kā rezultātā aizdevums atjauno savu kvalitāti un kļūst par standarta aizdevumu.

Priekšlikums – Latvijas komercbankām nepieciešams palielināt akciju kapitālu līdz tas sasniegs kavēto aizdevumu kopsummu attiecībā 1 pret 1.

2. Pēc aizņēmēju struktūras izpētes un to īpatsvara noteikšanas banku sektora kopējos aktīvos ir secināts, ka ekonomiskā uzplaukuma gados nebankām izsniegto aizdevumu īpatsvars mēreni auga un 2009.g. beigās pietuvojās 70% robežai. Tas ļauj izvirzīt pieņēmumu, ka banku kopējā likviditāte līdz ar krīzes uzsākšanos samazinājās saistībā ar atbalstītiem (sk. pamattekstu) aizņēmējiem: privātas iestādes un organizācijas, kuru pamatdarbības nozare nav saistīta ar finanšu starpniecības un banku pakalpojumiem. Tāda neloģiska rīcība no finanšu sektora puses, izvēloties mazāk drošu (no likviditātes viedokļa) aizņēmēju, pēc autora domām, norāda uz to, ka aizdevumu procentu likmes tādai aizņēmēju kategorijai bija augstākas. Tas rezultātā varēja paaugstināt kreditora

kopējo peļņu, jo peļņa mazāk riskantajos projektos (zemākas procentu likmes dēļ) nebūtu tik augsta. 2011.g. kopējais nebankām izsniegto kredītu un kopējo aktīvu attiecības koeficients atsāka pieaugt, kas liecina par banku sektora tendencēm paaugstināt savu peļņu, atsakot riskanto aizņēmēju projektu atbalstīšanu. Autors vēlas norādīt, ka 62,7% koeficients ir sabalansēts un pārdomāts no likviditātes riska viedokļa: 3/5 no kredītportfeļa veido paaugstināta riska aizdevumi un 2/5 zema riska kredīti, kuros maksātspējas iestāšanas iespējamība ir mazticama.

Priekšlikums – Latvijas komercbankām ir nepieciešams samazināt nebankām izsniegto kredītu attiecību pret aktīviem līdz 50 – 55%.

3. Banku sektora aizdevumu bez nodrošinājuma īpatsvars kopējos izsniegtajos aizdevumos nepārsniedz 9% robežu. Pie tam ekonomikas recesijas apstākļos dotajam rādītājam nebija raksturīgas krasas izmaiņas. Tas norāda uz finanšu sektora pastiprinātu uzraudzību un skepsi pret tāda veida aizdevumiem. Autors uzskata, ka daļēji pie tā ir vainīga Latvijas iedzīvotāju ienākumu samazināšanās, kas būtiski samazina potenciālo aizņēmēju maksātspēju. Tai paša laikā, minētie kredīti tiek uzskatīti par ārkārtīgi riskantiem produktiem, kas aizdevuma neatmaksāšanas gadījumā nenodrošina kreditoram nekādu mantisko apmierinājumu. Vairākās bankās darbojas savi ierobežojumi attiecībā uz aizdevumu bez nodrošinājuma maksimāli izsniedzamiem apmēriem.

Priekšlikums – Latvijas komercbankām ir nepieciešams samazināt kredītu bez nodrošinājuma attiecību pret kredītiem līdz 5%.

Izmantotā literatūra un avoti

1. ЗИНКЕВИЧ В.А., Управление структурой кредитного портфеля, *Банковское кредитование*, №4, 2010, стр. 5
2. МЕНЯЙЛО Г.В., Сущность и классификация кредитного портфеля коммерческого банка, *Вестник ВГУ, Серия: экономика и управление*, Nr.2, 2005, стр. 129–131.
3. МУРАВЬЕВ В.С., *Портфельное управление*, Москва, Электроника, 2001, стр. 25.
4. ПАШКОВ А.И., Оценка качества кредитного портфеля, *Деньги и кредит*, №5, 1997, стр. 29–30.
5. *Banku darbība Latvijā 2005.gada 4.ceturksnī* [tiešsaiste]. Finanšu un Kapitāla Tīrgus komisijas mājas lapa. Pieejas veids: http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/2005123_1_banku_darbiba_latvija/ [10.02.2012.]
6. *Banku darbība Latvijā 2007.gada 4.ceturksnī* [tiešsaiste]. Finanšu un Kapitāla Tīrgus komisijas mājas lapa. Pieejas veids:

- http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/20071231_banku_darbiba_latvija/ [10.02.2012.]
7. *Banku darbība Latvijā 2009.gada 4.ceturksnī* [tiešsaiste]. Finanšu un Kapitāla Tirgus komisijas mājas lapa. Pieejas veids: http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/2010-02-16_banku_darbiba_latvija_20/ [10.02.2012.]
 8. *Banku darbība Latvijā 2011.gada 4.ceturksnī* [tiešsaiste]. Finanšu un Kapitāla Tirgus komisijas mājas lapa. Pieejas veids: http://www.fktk.lv/lv/statistika/kreditiestades/ceturksna_parskati/2012-02-16_banku_darbiba_latvija_20/ [10.02.2012.]

Summary

By using scientific publications the author is trying to open, to define and to research the meaning of loan briefcase, its quality and quality management, describing also the typology and features of loan briefcase. Loan briefcase of the bank consists of different useful parts. Because of discrepancies in the loan briefcase and its evaluation, it is possible to compile different meanings of this institute. Commonly it is considered to be described, using profitability figures, risk level and liquidity of the whole briefcase. Every loan briefcase has its own specific features that influence the bank operational activities. At the same time it is stressed that profitability of the briefcase could be evaluated by the annual interest rate. This quantity serves as a mean for comparing the level of profitability with other asset and its features, concentrating all the actions mostly on other loan interest rates. Analytical studies usually use so called real profitability – income that could be measured on one asset entity and invested as a loan during the specific time period. Common risks of the loan briefcase are probable circumstances that refer to the bank losses in the case, if invested loans wouldn't be repaid. Under liquidity the possibility is specified of any financial means to be converted into cash, and at the same time the level of liquidity is emphasized as a speed reflection of how fast each market means could be converted into cash. Liquidity always is taken into account during evaluation of the loan briefcase as a reference of how fast the loan could be repaid.

By using public statistics the author is trying to reflect the position of bank sector during the last 7 years. Using specific figures and meanings, and reflecting them as charts, the author is stressing the difficult position of bank sector during the last 3–4 years after the beginning of economic recession. Using statistics and its figures the author concludes that it is necessary to evaluate and to monitor the quality management of every loan briefcase. It is so, because of the harsh probable consequences that could be potentially experienced by every market participant if the loan briefcase is in bad condition. Author makes forecasts of growing level and common role of the loan briefcase management and development of its control techniques.